

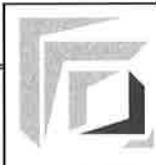
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на општинските
школи: 1

Примено:	02.10.2008		
Општина:	Брод	Примено	Целеносност
07	6508		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ“ бр. 58/00 и 44/02) и член 30 од Законот за основно образование („Сл. Весник на РМ“ бр. 103/08), министерот за образование и наука ја донесе наставна програма по предметот македонски јазик за I одделение на деветгодишното основно образование за учениците со пречки во психичкиот развој.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ РАЗВОЈ

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

I одделение

Скопје, мај 2008

ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО
ОБРАЗОВАНИЕ

1. ВОВЕД

Наставата по предметот македонски јазик ја дава основата на писменоста на мајчин јазик (за македонските родени говорители и за говорителите на други јазици како јазик на општествената средина). Овој наставен предмет ја дава и базата за стекнување знаења и од други наставни предмети, како и за запознавање на животот воопшто. Практиката на воспитно-образовната работа по овој предмет оперира со интегрално поврзаните поими: мислење - јазик - говор, како симултани и паралелни појави кои се во постојана интеракција, па оттука следува дека определен квалитет на мисловниот развиток претставува претпоставка и за определен степен на јазичен дострел и обрратно - зашто нема јасен говор без јасна мисла, и нема знаење без јазик.

Учениците преку оваа настава ќе се запознаат со функционирањето на системот на македонскиот стандарден јазик и ќе ја применуваат стандардно јазичната норма (фонетско-фонолошка, морфолошка, синтаксичка, лексичка, правописна и ортоепска). Исто така, ќе се запознаат со функционалните стилови на македонскиот стандарден јазик (научниот, уметничко-литературниот, публицистичкиот, административниот и разговорниот јазик).

Говорот кај учениците со пречки во психичкиот развој на оваа возраст може да биде јазично ограничен, појмовно сиромашен, проследен со разновидни гласовни и артикулациски пречки, неразвиен, особено во јазичната структура како што се: речникот, граматиката и синтаксата. Исто така, може да биде забележливо вербално заостанување кое се јавува како секундарна манифестација на севкупниот психомоторен развој.

Македонскиот јазик во својот унифициран вид не е само средство во наставата по овој предмет, а, и по другите предмети, туку претставува и наставна содржина, т. е. науката за македонскиот јазик е предмет на неговото проучување.

Тој е белг на националниот идентитет на ученикот и е основно средство за вербална комуникација. Познавањата на стандарднојазичната норма на македонскиот јазик освен компетентноста - стекната култура на изразувањето, ќе овозможат сфаќање, доживување и толкување на сите видови текстови и содржини (од литературата и медиумската култура), истовремено поттикнувајќи и кај учениците јазично и литературно творештво, а и развивање на способноста за учење и за самообразование.

Според наставниот план за македонски јазик во I одделение се планирани по 6 часа неделно, односно 216 наставни часа годишно.

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД I ДО III ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

- да развива чувство на припадност кон Република Македонија преку изучување на македонскиот литературен јазик;
- да се воведува кон правилно користење на македонскиот литературен јазик во меѓусебното разбирање, размислување, учење и творење;
- да се воведува кон самостојно и јасно/разбирливо читање и пишување со разбирање на текстот што го чита и пишува;
- да се воведува во медиумската култура како основа за меѓучовечко комуницирање;
- да води разговор со други лица и да ги усвојува основните начела за меѓусебното разговарање и разбирање;
- да ги развива преку говорењето и пишувањето способностите за логичко мислење;
- да ги усвојува и увежбава основните правописни правила;
- да стекнува самодоверба за изразување на своите мисли и своето доживување;
- да развива интерес за читање книги;
- да разговара за дијалектите во македонскиот јазик и да развива почит кон другите јазици;
- да се воведува во користење на ИКТ во функција на предметот.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО I ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

- да го негува и развива основниот глас, правилниот говор и изговор и да ги отстранува или ублажува пречките во говорот кои ја попречуваат успешната комуникација;
- да го користи говорот во воспоставувањето нови контакти и во меѓусебното разбирање;
- да се поттикнува активно слушање;
- да се поттикнува кон синхронизирано користење на вербалниот и невербалниот израз;
- да се поттикнува кон правилно артикулирање на вербалниот говор;
- да се оспособува за користење на јазикот во искажувањето на емоциите, доживувањата и мислите;
- да се воведува во светот на литературата за деца и народната книжевност;
- да се поттикнува кон говорно творештво;
- да се воведува кон користење на јазикот и медиумите во функција на одржување и користење на националната културна и јазична традиција;
- да се поттикнува кон откривање на значењето на новите зборови, како и кон нивното користење;
- да ја развива фантазијата преку говорното творештво;
- да ги осознае потребите и вредностите на пишаниот говор во функција на поттикнување потреба од писмено изразување;
- да се поттикнува да ја развива графомоториката;
- да воочува разлики во говорното изразување на други јазици.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Програмско подрачје: РЕЦЕПТИВЕН И ЕКСПРЕСИВЕН ГОВОР (80 часа)			
Цели	Содржини	Помии	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се оспособи да имитира едноставни движења на телото кои ги прават други лица; - да дејствува на различни предмети (применува различни постапки); - да се поттикнува успешно да имитира дејства што ги видеде порано и да имитира нови дејства. 	<p>Имитирање- мимика</p>	<p>Запознавање</p>	<p>-Активности за меѓусебно запознавање и запознавање на тесното окружување – примена на постапки на имитација.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - да се поттикнува кон користење соодветен начин на играње со играчките; - да се поттикнува подолго да го задржува вниманието 	<p>Моите играчки и игрите со нив</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Активности за себеизразување преку играње со омилените играчки. - Разговор на тема: „ Кога сум среќен/среќна “ , „ Кога сум лут/лута “ , „Кога сум тажен/тажна“ (се опишуваат емоции предизвикани во конкретен контекст во кој биле присутни наставникот и соучениците). -Искажување на сопствено доживување вразано со

<p>на иста активност; - да се стимулираат самостојно да избираат активност и истата да ја реализираат; - да се поттикнува во игрите да се става во улога на друго лице.</p>			<p>одредени емоции. - Разговор за омилен лик: зборува за својот омилен лик со кој се идентификува и претставува модел на однесување.</p>
<p>- да се оспособи соодветно да реагира кога некој ќе го изговори неговото/нејзиното име; - да се поттикнува соодветно и културно да реагира при:</p> <p>1. Обраќањето кон другите луѓе</p> <p>2. Соодветно изразување во одредена ситуација</p> <p>3. Културно однесување со другите луѓе</p>	<p>1. Начини на обраќање кон другите лица во различни ситуации</p> <p>2. Приспособено (твјко и/или гласно) говорење</p> <p>3. Културно однесување со другите лица од окружувањето</p>	<p>- Ве молам; - повелете. Викање, шепотење, говорене. Соодветни изрази при: - поздравување, - замолување, - пофалгување, - заблагодарување, - извинување.</p>	<p>-Посети и прошетки со цел конкретно да перцепира и практикува различни стилови на комуникација соодветни и прилагодени на конкретната ситуација. - Организирање и/или симулирање ситуации во кои ученикот користи соодветни и културни изрази - Разговор за постапките и реакциите во одредена ситуација (соодветни - несоодветни).</p>

<p>- Да се поттикнува да се вклучува во разслободи од чувството на страв, напнатост и несигурност во разговорот.</p>	<p>Разговор</p>		<p>-Активности во кои ученикот се става во туѓа улога, според сопствен или насочен избор. -Куклени драматизации во кои учествуваат децата според избрани ликови. -Вербално решавање на проблем-ситуации, преку разговор на тема: „Да сум на негово/нејзино место“. -Учествуво во драмска игра со преземање улоги од познати и омилен ликови, кои поседуваат позитивни комуникациски особини.</p>
<p>-Да се оспособи за правилно и разбирливо говорење, со умерено темпо и јачина на гласот.</p>	<p>Начини на говорење</p>	<p>-брзо – бавно -гласно-тивно -викање -шепотене</p>	<p>-Кажување бројалки. -Слушање снимен гласен и тивок говор со коментар за разликите во нивниот интензитет. -Слушање бавно и брзо говорење со коментар за разликите во нивното темпо. -Слушање уметничко читање на текст од страна на наставникот. -Слушање снимен уметнички говор (говор на спикер).</p>
<p>- Да се воведат во културно и рационално користење на телефонот разговор.</p>	<p>Телефонски разговор</p>	<p>-Телефон, -Телефонски разговор</p>	<p>-Опишување на лични искуства поврзани со телефонските разговори. -Игра „телефон“ (поздравување, претставување и кратки телефонски разговори).</p>
<p>- Да се воведат во</p>	<p>Слушање со разбирање</p>	<p>-Соговорник</p>	<p>- Активно слушање на цел текст, на делови од текст</p>

слушање со разбирање на говорот на другите;	на слушнатото		<ul style="list-style-type: none"> -Препознавање на познати приказни според апликации или делови од приказните. - Игра „Расипан телефон“. - слушање и анализирање на приказна (цела приказна, највпечатлив дел, опис на лик, опис на ситуација и сл.). - Препознавање на приказна по слушањето нејзини делови. -Препознавање апликации од познат текст и вербално толкување на препознатливите елементи.
<ul style="list-style-type: none"> - да се воведува во невербални начини на изразување (гестикулација, мимика, движење); - да се поттикне кон поврзување на невербалното со вербалното изразување. 	Разговор без зборување (невербален разговор)	- Разговор без зборување	<ul style="list-style-type: none"> - Игра: „Познај по ликот“ -Изразување емоции со помош на гестови, изрази на лицето, очите, гримасите, положбата на телото и погодување на емоциите кај другите деца според нивните невербални изрази. -Разгледување слики што прикажуваат активност, која учениците, според покажаните движења ја толкуваат и вербално ја опишуваат. - Разговор за гестови и мимики кои прикажуваат определена емотивна состојба (лутти, тажни, среќни, нервозни, нетрпеливи и сл.). - Игра „Пантомима, (погодување предмет). - Игра „Пантомима, – (погодување на пораката која сака да ја каже лицето што ја изведува пантомимата).
<ul style="list-style-type: none"> - Да се мотивира за поставување прашања поврзани со определена тема, приказна, слика и сл.; 	Прашана и одговори	- прашања одговори	<ul style="list-style-type: none"> - Вежби за поставување прашања и давање одговори со целосни реченици, прашањата да произлегуваат од природата на разговорот од истражувачката активност, во врска со слушнатата приказна, песна,

<p>- Да се охрабрува да дава соодветен одговор на поставено прашање.</p>			<p>случка и сл. - Разговор за приказна, бајка, басна, со помош на прашања и одговори – прашува ученик и одговара ученик, прашува ученикот - одговара наставникот. - Раскажување на настан по сеќавање со помош на прашања и одговори.</p>
<p>- Да го збогати речникот со зборови кои означуваат имиња на предмети, појави, дејства, состојби, лица;</p>	<p>Општи имиња на: предмети, појави, состојби, дејства Лични имиња</p>	<p><i>(Напомена: видовете зборови не се изучуваат според нивноото значење, туку се развива осети за нивно користење во различни зборовни ситуации).</i></p>	<p>- Сечење слики со определени предмети и вербално толкување на нивните карактеристики. - Обработка на приказни, драматизации, бајки, басни, раскази и сл. - Игра: „Лото“ – извлекување слика на предмет со кажување на името на предметот. - Разговор на тема „Моето име“ (Истражување на потеклото на сопствените имиња).</p>
<p>- Да се воведува во групирање на зборови според конкретно својство.</p>	<p>Зборови кои означуваат поопшти поими (животни, овошје, зеленчук, сообраќај, семејство, училиштен прибор)</p>	<p>- зборови од <i>определена област</i></p>	<p>- Горвна игра преку која учениците ги групираат зборовите околу едно заедничко својство, намена и сл. (авион, лимузина, автобус ... = сообраќајни средства; маќе, куче, крава... = домашни животни; мајка, татко, брат... = семејство; јаболко, крушка... = овошје и сл.) (корелација со ЗО).</p>
<p>- Да се поттикне кон препознавање и имитирање на гласови и звуци според различни карактеристики <i>(поспан, бавен, налушен, глас; машки, дејски, женски глас;</i></p>	<p>Разликување гласови и звуци според определени карактеристики</p>	<p>- Глас - звук - говор</p>	<p>- Слушање и препознавање на снимени звуци од природата -ономаголеја. - Слушање и препознавање туѓ говор и опишување на карактеристиките според кои е извршено препознавањето. - Слушање туѓ говор со препознавање на емоционалната состојба на говорителот според карактеристиките на неговиот говор (Поспано, Бавно,</p>

<p>звучи <i>предизвикани од природата и с.а.</i>.)</p>			<p>луто, мрзливо). -Слушање туѓ говор со различна висина, јачина, боја на гласот , интонација- детски, машки, женски гласови, говор за соопштување, говор со шеговит тон и сл. (телевизиски и радиоемисии, драмски театарски претстави и сл.).</p>
<p>- да се поттикне кон разликување и правилно изговарање гласови во различна местоположба во зборот: на почеток, на средина и на крајот на зборот. (Пред да се почне со реализација на оваа активност да се направи добра процена за можностите на ученикот).</p>	<p>Дискриминација и артикулација на гласови</p>	<p>Р, С, З, Ц, Ш, Ч, М, Н, Њ, Љ, К, Ѓ, Ќ, Љ, Љ, Х.</p>	<p>-Говорна игра: „Лого“ (изговарање зборови во кои потребниот глас се наоѓа во сите три положби – иницијална, медијална и финална). - Говорна игра: „Расипан телефон“ (слушање, препознавање и дискриминација на гласовите во зборови). - Говорна игра: „На буква, на буква“. - Обработка на текст или приказна која содржи зборови со потребниот глас. - Игри за имитација на гласови (брмчење, шулкање, имитирање звуци од животни и птици).</p>
<p>- да ги развива континуирано говорните органи во функција на правилно дискриминирање и артикулирање на говорот.</p>	<p><i>Развојот на говорните органи се реализира континуирано низ сите часови за дискриминација и артикулација на гласовите, користејќи ги, цртица, наведениите</i></p>		<p>Вежби за правилно дишење при говорене : дупање во ресички, во балони, дупање со цевки во вода, преку метод на игра. Вежби за правилно држење на телото при говорене (<i>корелација со физичко воспитување</i>). Брзозборка. Бројалка.</p>

Програмско подрачје: ПРЕТЧИТАЊЕ И ПРЕТПИШУВАЊЕ (60 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>- Да се оспособи за визуелна и аудитивна перцепција;</p>	<p>Визуелна перцепција Аудитивна перцепција Просторна ориентација</p>	<p>Око Уво Рака простор</p>	<p>Сензомоторни вежби на сепилата за вид и слух Вежби за ориентација-сложувалки</p>
<p>- да се запознае и практично да ги применува поимите: горе-долу, лево-десно; - да покажува кој од двата предмети е поголем; -да сложува: слики со слики, предмети со предмети, букви со букви и сл.;</p>	<p>Горе-долу Лево-десно Буква</p>	<p>Предмет Слика</p>	<p>Вежби за практична примена на поимите: горе-долу, лево-десно; - опсервира а потоа покажува кој од двата понудени предмети е поголем; -лири во кои сложувапо налог и/или по сопствен избор: слики со слики, предмети со предмети, букви со букви и сл.;</p>
<p>- да се оспособува да ги препознава и да ги разликува буквите според формата (практични активности); - да се оспособи да го препознава сопственото име и да го издвојува од</p>	<p>Содржина на приказната:</p>		<p>- Наставникот чита и/ или раскажува приказна и води разговор за содржината, каде, кога и што се случило, кои се главните ликови. Води дискусија што им се допаѓа на децата во приказната, а што не и зошто. - Учениците самостојно и /или со помош прераскажуваат омилените приказни</p>

<p>повеќе понудени имиња;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се поттикнува да ужива да слуша и да раскажува (повторува) омилени приказни; - да се поттикнува да избира сликовници и да го замоли наставникот да му/и чита; - да се оспособува да избира сликовници и книги и да ги разгледува; - да се поттикнува да ги разгледува и да разговара за илустрациите; - да раскажува приказна според илустрациите со сопствени зборови. 	<ul style="list-style-type: none"> - Место на случувањата; - време на случувањата; - тек и редослед на настаните; - ликови. 	<p>Содржина</p> <p>Простор на случување</p> <p>Време на случување</p> <p>Тек и редослед на настаните</p> <p>Лик</p>	<p>според илустрациите во сликовницата.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - да се поттикнува да ја развива фината моторика; - да се поттикне да го вежба правилното држење на моливот со соодветен список на раката; - да се оспособува за поставување релации со повлекување црти; - да се оспособува да довршува и да изработува едноставни цртежи; - да се оспособува да остава трага на лист 	<p>Правилно држење на моливот, боицата и кредата</p>	<p>Молив</p> <p>Боица</p> <p>Креда</p> <p>Лист хартија</p> <p>Блокче за цртање</p> <p>Училиштна табла</p>	<p>Вежби за развоја на фината моторика.</p>

<p>хартија и на учиплиштната табла;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се стимулира да црта човекче (тело) и човекче (глава и тело): - да црта во просторот помеѓу две линии со кои се на растојание на 2см и 1 см; - да чкрта на хартија (од лево кон десно и од горе кон долу; - да црта линии од еден до друг објект и/или предмет; - да црта различни линии на табла и во блокче за цртање, - да бои во одреден простор, - да ги повторува со боичка сопственото име пртходно напишано со молив; - да ја пишува почетната и/или други букви од сопственото име. 	<p>Цртање во просторот помеѓу две линии кои се на растојание на 2 см 1 см;</p>	<p>Почтна буква</p> <p>Букви</p>	
--	--	----------------------------------	--

Програмско подрачје: ЧИГАЊЕ (26 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>- да се оспособува за препознавање на графијата на познатите фонеме;</p> <p>- да подредува картончиња со различни видови зборови;</p> <p>- да подредува картончиња со синтагми и прости реченици.</p>	<p>Фонем Зборови Прости реченици</p>		<p>Вежби за препознавање на познатите фонем: - подредува картончиња со различни видови зборови; - да подредува картончиња со синтагми и прости реченици.</p>
<p>- да се оспособува да ги препознава и да ги артикулира усно обработените печатни букви.</p>	<p>Раскажување по сеќавање</p>		<p>- Активности: Раскажување по сеќавање: посета, прослава, ројден и др.</p>
<p>- да се оспособува да ги поврзува изучените букви во зборови,</p>	<p>Опишување по сеќавање</p>		<p>- Опишување на предмети, животни, растенија, настани, појави, доживувања во моментот кога не се присутни и достапни за гледање. - Говорно творештво на дадена тема: пролет, лето, есен, зима. Опишување по сеќавање – по направена посета (се опишува местото, доживувањето на случка).</p>
<p>- да се поттикнува да поврзува познати зборови во куси реченици (примена на богат</p>	<p>Традиционални говорни игри</p>	<p>- бројалки, - загатки, - игри со зборови.</p>	<p>- Активности во кои учениците даваат одговори на гатанка, кажуваат гатанка, бројалка и сл. - Говорна игра „На глас, на глас“ - Дидактичка игра „Лото“.</p>

илустративен материјал); - да се поттикнува да поврзува едноставни реченици со соодветни слики.		- Говорна игра „Расипан телефон“. - Говорна игра „Дополнувај зборови“.
--	--	---

Програмско подрачје: ПИШУВАЊЕ (20 часа)

Цели	Содржини	Понми	Активности и методи
- да се поттикнува да го препишува сопственото име и презиме; - да се поттикнува да го пишува сопственото име и презиме.	Телевизиска емисија Радиоемисија	- ТВ-емисија за деца; - ТВ-анимиран филм; - ТВ-вести; - ТВ-реклами; - Радиовести; - Радиоемисија за деца; - Музичка програма.	- Активности во кои учениците прават разлика меѓу радиоемисиите (само звук) и ТВ-емисиите (слика и звук); – разговараат за ефектите кои ги оставиле тие врз нив.
- да препишува зборови од печатен текст.	Анимиран филм (куклен и цртан)	Анимиран филм (куклен и цртан)	- Учениците гледаат анимирани (куклени и цртани) филмови (на пример: Мечето Ушко..., Ноди..., Попај... и др.). - Разговор за главните јунаци во филмовите и опис на дејствието во нив.
- да препишува куси и/или подолги реченици според даден пример.	Филм за деца Серија за деца	- Филм за деца - Серија за деца	- Следење детски филм, детска серија и разговарање за нив (Наше маало и др.).
- да стекне елементарни знаења за употребата на големата буква и точката;	Куклена претстава Театарска претстава	- Куклена претстава - Театарска претстава	- Учениците следат куклена и други детски театарски претстави и разговараат за нив. - Посета на театар и разговор за неговото значење.

- да препишува едноставна приказна.			- Да игра улоги користејќи маски, детали.
- Да пишува во просторот меѓу линиите на хартијата	Списание за деца	- Списание за деца	Самостојни активности: разгледување, сечење, лепење – творење (<i>во корелација со ликовно образование</i>). - Работа со илустрирани списанија за деца и разговор за нивната содржина. - Обработка на текст (расказ, приказна, песна) од списание за деца. - Самостојно разгледување и разговор за илустрирани списанија за деца.

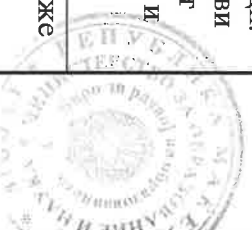
Програмско подрачје ЗБОРУВАЊЕ (30 часа)

Цели	Содржини	Понми	Активности и методи
- да се оспособува правилно да ги повторува (артикулира) зборовите на наставникот; - да репродуцира изолирани гласови од природата и окружувањето.	Илустрација и текст	- Слика и текст	- Активности во кои учениците: -разгледуваат и „читаат“ сликовници; -разликуваат слики од текст во сликовница; - разговараат за тоа што го разбраге од сликовницата; -раскажуваат според сликите пред другите ученици, - набљудуваат написи, етикети, честитки и се обидуваат да ја „прочитаат“ пораката; - набљудуваат и „читаат“ симболи (семафор, сообраќаен знак).

<p>- да ги осознава и да ги препознава основните елементи на јазикот: реченица, збор и глас</p>	<p>Реченица Збор Глас</p>	<p>- Реченица - Збор - Глас</p> <p>(Напомена: На оваа возраст учениците не треба да ги соиздаваат дефинициите за реченицата, зборот и гласот, туку да умеат да ги препознаваат, именуваат и практикуваат.)</p>	<p>- Учениците препознаваат кратки и долги зборови. - Разликуваат глас во почетокот на зборот. - Препознаваат колку гласови има во краток збор (на пример: тропка толку пати со рацете колку што има гласови во еден краток збор (сол, цело, да...)). - Црта предмети што започнуваат со определен глас. - Составува зборови од зададени гласови (на пример, со М и А состави збор). - Дополнуваат реченица со збор. - Дополнува глас кој е испуштен во изговорениот збор.</p>
<p>- да именува предмети од непосредната околина; - да именува делови од телото; - да поттикува да воспостават координација око-рака.</p>	<p>Карактеристики во пишувањето</p>	<p>- Пишување во насока од лево кон десно и од горе кон долу - Поставење на големи и мали букви - Воочување дека низ текстот постојат целини</p>	<p>- Вежба за воочување на специфичностите на пишувањето преку самостојно и насочено разгледување сликовници и други литературни творби, пропратено со разговор за правилата на пишувањето. - Компарација на разликите во писмениот јазик преку игра. - Читање сликовница (или текст) од страна на наставникот, кој со покажувајќи поминува низ текстот што го чита, додека учениците гледаат во сликовницата, слушаат и го следат правецот на движењето на покажувачот.</p>
<p>- да се поттикнува да кажува поздрав и други конвенционални изрази.</p>	<p>Координираност на движењата при пишувањето</p>		<p>- Цртање елементи на различни предмети (куќа, отрада и сл.), со кои се вежба координираноста на</p>

	<p>Координација: око - рака</p>		<p>раката (<i>во корелација со ликовно воспитување</i>). -Игра со пртање предмети кои започнуваат со определен глас. -Пртање линии, прави, испрекинаги – како делови од улица, куќа, сонце и сл. -Пишување елементи од буквите во фиксиран простор и во потребните правци (горе-долу; лево-десно).</p>
<p>- да се оспособува самостојно и/или со помош да формулира едноставни искази;</p>	<p>Препознавање на цели зборови</p>		<p>- Го препознава напишаното име на својата чанта. - Препознава напишани имиња на други ученици. - „Чита“ рекламни натписи, своето име и зборови кои најчесто ги среќава во секојдневниот живот (мама, тато, пртан филм, етикети од производи и сл.).</p>
<p>- да се поттикнува да раскажува куси текстови според илустрациите;</p> <p>- да се поттикнува да партиципира при хорското пеење и рецитирање.</p>	<p>Материјали и средства за пишување (Напомена: Материјалите и средствата за пишување се препорачува да се работат индустријално со соодветната содржина од предметот ЗО)</p>	<p>- Хартија, - табла, - молив, - боица, - пенкало, - креда.</p>	<p>-Истражување: Трагање по предмети со кои може да се пишува (креда, цигла, кумур...). -Истражување: Трагање по подлоги на кои може да се пишува (табла, камен, хартија, бетон...). -Разговор за средства и подлоги за пишување за различна намена во сегашно време (во училиницата: табла, креда; писмо-хартија, пенкало).</p>

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Насоки за меѓупредметно поврзување:

При реализацијата на предметот македонски јазик треба се постигне корелација и интегрирање со сите предмети кои се изучуваат во првото одделение.

Напомена: психичките процеси кај учениците со пречки во психичкиот развој се забавени (успорени) и недоволно квалитетни (ученикот оперира со сопствените претстави доколку се врзани за „свежа“ опсервација во конкретен контекст).

Јазичниот дефицит, значителните разлики меѓу пасивниот и активниот говор, граматичката структура како сложен дел на говорната активност укажуваат на неопходноста од многу внимателно индивидуализирано планирање и организирање на наставата за учениците со пречки во психичкиот развој.

Треба да се почитуваат принципите на постапност и систематичност, принципите на трајност на знаењата, умеењата и навиките, индивидуализираниот пристап и секако, принципите на нагледност.

Најавникот преку вежбање и стимулирање треба да обезбеди активно внимание како предуслов за секое учење (да се навикнуваат да слушаат и да се поттикнуваат да ги зголемуваат интервалите (времетраењето) на активното внимание.

Најголемо поврзување со предметот запознавање на околината се сретнува при богатството на детскиот речник со нови зборови, при откривањето нови претстави, поими и знаења, при реализацијата на истражувачките активности, како и целите и активностите кои се однесуваат на програмската целина „Комуникација“. Поврзувањето со овој предмет доаѓа до израз во делот за себеизразувањето во наведената програмска целина.

Најголемо поврзување со предметот ликовно образование се постигнува при реализацијата на целите кои бараат илустрација на содржините и доживувањата, од кои најголем дел припаѓаат на целината „Литература“. Поврзување со овој предмет наоѓаме и во поглед на целите кои се однесуваат на координирањето на движењата на раката, телото, како и на раката и околото заедно, за што е предвидено пргање на елементи од предмети во природата.

Во однос на координирањето на движењата, поврзување се сретнува и со предметот физичко и здравствено образование.

Поврзувањето со предметот математика е потребно, во најголема мера, при обработката на содржините кои се однесуваат на групирањето на зборовите според определена група.

Со музичкото образование се сретнува потреба од поврзување во делот на говорното творештво, особено за доживувањето на музиката кое се претставува вербално, како и за потребите на творење текст, инспириран од музички ефекти и од слушање музика.

Пожелно е да се постигне **интегративно планирање** во кое ќе се реализираат цели, содржини и активности од сите предмети.

- **Прејорак за користење на годишниот фонд на часови:**

За секое предвидено подрачје е предложен определен годишен фонд на часови.

Од предвидениот вкупен фонд на часови по програмски подрачја дозволени се отстапувања во согласност со специфичностите на средината во која се наоѓа училиштето. Исто така, во рамките на вкупниот годишен фонд на часови во програмските подрачја, се предвидени отстапувања и во однос на зачестеноста на конкретните цели. Имено, бројот на часовите за нив треба да се приспособи кон потребите во конкретното училиште (животната средина од која доаѓаат децата, нејзиниот културно-социјален и образовен статус, претходна подготовка на учениците, претходна посета на предучилишна институција и индивидуалните можности и потреби на учениците). Во тој контекст некои содржини ќе се повторат повеќепати за сметка на други кои ќе се работат со помал фонд на часови.

- **Методи, форми и средства на наставањата работња**

За сите програмски подрачја, предвидени за предметот македонски јазик, се препорачува користење и нужно комбинирање на сите интерактивни, актуелни и современи методи, форми и средства на наставна работа, со акцент врз: **методот на игра, методот на решавање проблеми и откривачкиот (истражувачкиот) метод** како најсоодветни на спецификите на учењето кај учениците на актуелната возраст.

- **Индивидуализирани приод во наставањата работња**

Во согласност со научните сознанија за разликите во развојот на децата, потребно е приспособување на наставната работа кон развојните и индивидуалните потреби и достигнувања на учениците. Имено, потребна е примена на технички и стратегии кои го преферираат **индивидуалниот приод** во реализацијата на наставната работа со учениците.

- **Вклучување на родителите во наставањата работња**

Семејството е првото училиште на децата и најважен фактор во детскиот развој. Во тој контекст, во реализацијата на целите, содржините и активностите од наставниот предмет македонски јазик треба да се обезбеди **кооперативна комуникација со родителите на учениците и нивно вклучување во работата на училиштето**, во функција на: развој и поддршка на односот родител-ученик; едукација и развој на говорната култура во семејството; реализирање на некои цели и содржини од

програмата и од литературните настани во рамките на училиштето; информираност на родителите; размена на искуства во поглед на специфичностите на ученикот и постапките кон него и сл.

- **Настапени средства:**

- За реализација на наставната работа по предметот акедонски јазик во I одделение **не се препорачува користење на бучвар, но се препорачува користење на прирачник за почетно читање и пишување, одобрен од страна на министерот**; методски прирачници за реализација на наставата и воспитно-образовната дејност по македонски јазик, како и прирачници и збирки на дидактички и говорни игри.
- **Извори на учење во непосредната околина:** рекламни натписи, ресурсите од опкружувањето кои ќе се набљудуваат, опишуваат и подражаваат, објекти од културен, едукативен, јавен и услужен вид (продавница, кино, театар, библиотека, автобуска станица и сл.), комуникациски и односни ситуации меѓу луѓето во училиштето, во семејството и во опкружувањето.
- Енциклопедии за деца во издание на популарни и верифицирани издавачки куќи
- Компјутерски образовни софтвери за богатење на говорната и јазичната култура- **toolkid-програмата и други верифицирани мултимедиски CD-ROM-ови** со соодветни едукативни игри - потврдени од Министерството за образование и наука.
- Традиционално потврдени, одобрени и верифицирани списанија за деца, соодветни на возраста.
- Литература за деца од познати македонски и странски детски писатели (која содржински, естетски и вредносно одговара на возраста на учениците).
- **Аудиовизуелни, аудиовизивни, визуелни средства и средства со кинетички својства:** ТВ-програми, детски емисии, анимирани и играни филмови за деца; видеокасети, DVD и CD-дискови со анимирани и играни филмови и со народни и уметнички текстови, со снимени настани, родендени, театарски и куклени претстави и сл.; аудиокасети со снимени звуци; различни гласови, снимени вести, уметнички прочитани текстови; апликации, слики, макети; куклени и театарски сцени; подвижни предмети со звучни ефекти и други предмети во зависност од потребите на предметот- примерени спрема возраста, можностите и потребите на учениците со пречки во психичкиот развој.
- **Од телевизиската едукативна програма се сугерираат следниве емисии и серии:**
 - *Фифи* - краткометражна цртана серија;
 - *Ноди* - краткометражна цртана серија;
 - *Пчеличката Маја* - анимирана серија;
 - *Балтазар* - краткометражен анимиран филм;
 - *Барајќи го Немо* - долгометражен анимиран филм;

- *Крамош Лав* - долгометражен анимиран филм;
- *Вини Пу* - долгометражен анимиран филм;
- *Снежана и седумте џуџиња* - долгометражен анимиран филм;
- *Пејемашка* - долгометражен анимиран филм; и
- *Мечето Ушко*.
- **Од Македонската продукција:**
 - *Разиџрани бројки* - анимирана серија;
 - *Паџување со Рабробил* - играно-куклена серија;
 - *Бушева азбука* - играна серија;
 - *Боевка* - играно-анимирана серија;
 - *Види и Бади* - играна серија;
 - *Во светот на бајките* - играна серија;
 - *Зоки Поки* - играна серија;
 - *Шарам барам* - играна серија;
 - *Македонски народни приказни*; и
 - *Наше малю*.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

ДИАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

Во почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување и оценување, со цел да ја спознае состојбата таква каква што е, во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Се спознаваат предзнаењата во најширока смисла на зборот, социјализациските аспекти на развојот, емоционалниот развој и физичкиот развој.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Во текот на наставата по македонски јазик во првото одделение се препорачува формативно следење кое вклучува изработка и водење на портфолио на учениците што опфаќа:

- Собирање на показатели (делски изработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно.

- Тековни (формативни), однапред подготвени, евалуациски листи за секој ученик, кои се пополнуваат по секоја негова конкретна активност, која е специфична (позитивна или негативна) или студија на случај во кои наставникот ја бележи фактичката состојба.
- Инструменти кои се однесуваат на секое програмско подрачје поединечно. Во нив, наставникот внесува податоци за постигнувањата на ученикот во однос на сите развојни аспекти кои се поттикнуваат со програмата по македонски јазик (когнитивно-интелектуален, социоемоционален, социјален и психомоторички аспект). *Евалуациските листи примарно се однесуваат на целиште кои целосно се постигнуваат на нивошто на првото одделение и не се преводни за повисокото одделение.*

МИКРОСУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

На крајот од вкратко штрмесече, врз основа на сознанијата од формативното оценување, се реализира микросумативното оценување

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето и формативното оценување, наставникот ја констатира (описува) развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје.

ДОСТАПНОСТ И ПРОДЛЖНОСТ НА ПОРТФОЛИОТО

- Портфолиото во текот на целата година треба да им е достапно на родителите за да може и тие да придонесат во квалитетната реализација на наставата по македонски јазик.
- Завршната, аналитичко-описна оценка се доставува, исто така, до родителите и станува дел од портфолиото на ученикот.
- Портфолиото на ученикот со прочистени и селектирани податоци продолжува во наредното, повисоко одделение.

НАЧИНИ НА ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

Во согласност со природата на програмата по предметот македонски јазик во првото одделение, во која нема опсменување, проверување и описно оценување треба да се реализираат усно, *практично, преку презентација и говорни вежби, или сликовно - писмени вежби со подвлекување, заокружување и сл.*

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на Нормативот за простор и на наставните средства за I одделение донесен од министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа за прво одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Филозофски факултет - Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- Дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

9. НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА ПРВО ОДДЕЛЕНИЕ ДОНЕСЕНА НА 21. 06. 2007 ГОДИНА СО РЕШЕНИЕ БР. 10-1009/2, ЗА ПОТРЕБИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ СО ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ РАЗВОЈ ЈА АДАПТИРАШЕ КОМИСИЈАТА ВО СОСТАВ:

1. Марија Симонова, советник за посебно образование, БРО - Скопје
2. Димитрија Лозаноски, дефектолог во пензија- Скопје

10. РЕШЕНИЕ И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по македонски јазик за прво одделение во деветгодишното основно образование за учениците со пречки во психичкиот развој ја донесе

Дерво Стојановски,
министер за образование и наука

Скопје _____

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Бр. 10-1362/1

02.10 2008 год.
С К О П Ј Е

